

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 12 febr. kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående ett jordbyte å förra kronojagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult n:o 1 i Södermanlands län.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 13 november 1896 har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 25) föreslagit Riksdagen medgifva, dels att det område om 2,3 ar, som vid försäljning till skatte den 2 juni 1831 af den inom Åkers socken och härad af Södermanlands län belägna kronojagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult n:o 1, äfven Åkerbylöth kallad, undantagits för att framgent bibehållas såsom understöd för nämnda sockens fattige, måtte med full eganderätt upplåtas till enskild person i utbyte mot ett vid ifrågavarande jagbacke beläget, till Skämbylöth hörande område om 23 ar, som finnes upptaget å en af kommissionslandtmätaren E. Indebetou år 1891 upprättad karta med tillhörande beskrifning, samt under vilkor att sistnämnda område lemnades gravationsfritt och att Åkers kommun eller den, som eljest kunde komma att innehafva detta område eller någon del deraf, finge ej mindre begagna den väg, som från landsvägen ledde till området genom detsamma omgifvande egor, än äfven hemta vatten från närmaste källa å Skämbylöths mark, dels ock att det kronan sålunda tillbytta området måtte af Åkers socken disponeras för dess fattigvård.

Af åberopade statsrådsprotokollet inhemtas, att Kongl. Maj:ts

befallningshafvande i Södermanlands län genom resolution den 22 oktober 1778 medgifvit framlidne kommerserådet J. D. Wahrendorff rätt till en plats på den s. k. jagbacken Skämbylöth för att der uppbygga ett hus, afsedt för en af Wahrendorff till förmån för fattiga och orkeslösa gubbar stiftad barmhertighetsinrättning. Ifrågavarande barmhertighetsinrättning hade dock sedermera öfvergått först till ett barnhus för fattiga och värnlösa flickor samt derefter, i sammanhang dermed att huset förflyttats närmare Åkers styckebruk, till fattighus för socknen. Till befästade af det upplåtne områdets användande för sistnämnda ändamål hade kommerserådet Wahrendorffs son bergsrådet A. von Wahrendorff hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anhållit, att han eller den, som framdeles underhölle Åkers barnhus, måtte få på det för socknens fattiga fördelaktigaste och tjenligaste sätt disponera ifrågavarande plats. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade i utslag den 10 december 1819 yttrat, att ehuru väl det befunnes, att den å platsen uppförda byggnad efter inrättningens förvandling från sitt första ändamål till enskildt barnhus för Åkers styckebruk, blifvit från samma plats förflyttad till ett bruket närmare beläget ställe; likväl och som densamma en gång blifvit till ett välgörande behof upplåten och jemväl vid tiden för utslaget meddelande användes till ett icke mindre viktigt och godt ändamål än det först afsedda, enär afkomsten deraf begagnades till förmån för Åkers församlings fattiga, pröfvade Kongl. Maj:ts befallningshafvande rättvist förklara, det skulle meromförmälda plats på kronojagbacken Åkerbylöth i Åkers socken bibehållas såsom understöd för någon af barmhertighetsinrättningarna inom berörda socken med rättighet för Åkers bruksegare att i samråd med församlingens kyrkoråd och fattigföreståndare förordna på hvad sätt afkomsten i sådant afseende nyttigast måtte disponeras; i följd hvaraf vid möjligen efter Rikets Ständers beslut framdeles skeende försäljning af ofvanberörda kronojagbacke, denna plats komme att derifrån undantagas; men med den öfriga delen af samma jagbacke, hvarå ingen gjort någon pretention och som sålunda icke blifvit Kongl. Maj:t och kronan frånhand, skulle förfaras på lika sätt, som med kronans öfriga jagbackar framdeles komme att förordnas; dock skulle detta utslag underställas kammarkollegii pröfning och dess vidare beslut afvaktas, innan utslaget finge gå i verkställighet. Då ifrågavarande jagbacke försåldes till skatte, undantogs i kammarkollegii den 2 juni 1831 utfärdade skattebref nämnda område för att till sitt ändamål framgent bibehållas.

Åkers kommun, som både före år 1831 och efteråt användt den å platsen uppförda byggnad till fattighus, hade emellertid under de

senare åren funnit byggnaden både otidsenlig och otillräcklig för nämnda ändamål samt dessutom i ett af ålder ganska förfallet skick, hvarjemte det till fattighuset hörande området, som låge strax söder om den till Mariefred ledande landsvägen och i areal innehöll allenast 2,3 ar eller 1,5 kappland, ansetts för litet för uppförande af nytt, tidsenligt fattighus med tillhörande uthus. Kommunen hade derfor med numera afidne godsegaren A. Hedenström inledt underhandlingar om upplåtelse af en för ifrågavarande ändamål lämplig lägenhet. Enligt köpebref den 8 oktober 1890 hade Hedenström emot ett pris af 1,000 kronor till Åkers församling försålt en på Skämbylöths eller Åkerbyhults egor å Lötbacken belägen bostadsbyggnad, innehållande sju rum, att användas till fattighus. Tillika hade Hedenström lemnat församlingen såsom gåfva att nyttjas för samma ändamål en invid nyssnämnda boningshus belägen byggnad, innehållande tre rum.

I utbyte emot den å Skämbylöths egor belägna mark om 666 qvadratalnar eller 2 ar 30 qvadratmeter, der det gamla fattighuset uppförts, hade Hedenström å den plats, der de af honom till församlingen afyttrade husen vore belägna, lemnat ett område, som efter gradering motsvarade den mark, församlingen innehade. Det tillbytta egoområdet med tillhörande åbyggnader skulle genast få af församlingen tillträdas. De närmare bestämmelserna rörande ifrågavarande aftal hade träffats den 5 juni 1891 och sammanfattats i en förening, som bekräftade innehållet i köpebrefvet af den 8 oktober 1890 samt derutöfver tillförsäkrade församlingen rätt att dels begagna en väg, som från landsvägen ledde till nya fattighuset, dels ock att för fattighusets räkning hemta vatten i närmast belägna källa inom Skämbylöths område. Samtidigt med föreningen hade af kommissionslandtmätaren E. Indebetou, sedan egorna blifvit å marken uppgångna och kartlagda, upprättats beskrifning och protokoll öfver egoutbytet, hvarvid det församlingen tilldelade området befunnits utgöra 23 ar.

Nu hade, enligt hvad i förenämnda statsrådsprotokoll vidare förmäles, Åkers kommun hos Kongl. Maj:t anhållit om fastställelse å omförmälda byte.

Öfver berörda ansökning hade infordrade utlåtanden afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, domänstyrelsen samt kammarkollegium; och hade alla dessa myndigheter tillstyrkt bifall till ansökningen.

I afseende på dispositionen öfver de inom Södermanlands län befintliga jagbackar hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet anföres, förut förekommit följande:

Genom proposition af den 9 december 1817 framstälde Kongl. Maj:t till Rikens Ständer förhållandet med dessa jagbackar, hvilka fordom skulle hafva tjenat till jagtställen för kungliga personer, ehuru lägenheterna dåmera icke för sådant ändamål nyttjades, utan vore af en särskild beskaffenhet i förhållande till andra Kongl. Maj:ts och kronans parker. Jagbackarna vore nemligen kringspridda, ofta af ett inskränktere utrymme och mindre tjenliga till skogväxt samt framför allt svåra att behörigen vårda i anseende till deras läge inom enskildes egor. Då Kongl. Maj:t emot 77 § regeringsformen icke ansåg sig utan Rikens Ständers bifall och samtycke kunna för alltid afhända Kongl. Maj:t och kronan dessa parker, föreslog Kongl. Maj:t Rikens Ständer, att åt Kongl. Maj:t måtte blifva uppdraget att om användandet af alla särskilda lägenheter, hvilka framdeles kunde blifva erkända för Kongl. Maj:ts och kronans ostridiga egendomar, på sådant sätt förordna, som kunde finnas med Kongl. Maj:ts och kronans fördel mest förenligt.

Rikens Ständer yttrade till svar härå i skrifvelse den 23 maj 1818 bland annat, att Rikens Ständer funnit beskaffenheten af dessa lägenheter vara sådan, att de dels till det mesta redan vore, dels ock framdeles efter verkställda undersökningar borde förmodas kunna blifva Kongl. Maj:ts och kronans ostridiga egendomar, för hvilka något hinder icke syntes möta att kunna vidtaga de åtgärder och författningar, som med Kongl. Maj:ts och kronans fördel funnes mest förenliga. Sedan Rikens Ständer af de vid propositionen fogade handlingar inhemtat, att bland jagbackarne funnes sådana, hvartill åtskilliga personer yrkat fri dispositions- och eganderätt, ansåge Rikens Ständer emellertid, att dessa jagbackar, för det dåvarande och innan sådant anspråk blifvit i laga och behörig ordning pröfvadt och afgjort, icke kunde såsom en ostridig Kongl. Maj:ts och kronans egendom anses. Rikens Ständer hemstälde, att alla ifrågavarande jagbackar, med undantag af dem, hvarpå anspråk till egande- och dispositionsrätt blifvit gjorda, finge å offentlig auktion upplåtas under skattemannarätt och med de vilkor, hvarunder besittningsrätten å skattehemman och lägenheter efter gällande författningar i allmänhet åtnjotes.

Genom kongl. bref den 16 juli 1823 förordnades, att kronans disponibla jagbackar skulle på offentlig auktion under skattemannarätt till försäljning utbjudas på de af Rikets Ständer föreslagna vilkor.

Af hvad i ärendet förekommit hade föredragande departementschefen, enligt hvad han till det i förevarande proposition återopade statsrådsprotokoll yttrat, funnit goda skäl tala därför, att Åkers socken bereddes tillfälle att på det i ansökningen angifna sätt komma i be-

sittning af ett område, som bättre lämpade sig till tomt för fattighus än den dertill å jagbacken Skämbylöth af kronan upplåtna plats. Den transaktion, hvarigenom detta skulle möjliggöras, hade han dock ansett ej kunna hänföras till egoutbyte i vanlig mening, utan sammanfalla med det fång, som i 1 kap. 1 § jordabalken kallades skifte. Då eganderätten till den äldre fattighustomten icke syntes hafva frångått kronan, hade han ansett denna tomts afhändande åt enskild person icke kunna ske utan Riksdagens samtycke; hvadan han hemställt om aflåtande till Riksdagen af proposition i ämnet.

Ifrågavarande proposition, som blifvit till statsutskottets förberedande behandling remitterad, har icke föranledt någon erinran från utskottets sida; och hemställer utskottet alltså,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 12 februari 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
